

АНАЛИТИЧЕН ПРЕГЛЕД НА АКТУАЛНИ АСПЕКТИ В МИГРАЦИОННАТА ПОЛИТИКА И ПРАКТИКА НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Проф. Веселин Христов Цанков, д.н.¹
Бургаски свободен университет

Резюме: Миграционните проблеми са един от актуалните въпроси, на дневен ред не само в Европа. Този значим проблем е под въздействието както на вътрешни явления и процеси, така и на глобализацията. Трябва да се отбележи съществената промяна в резултат на войната Русия - Украйна, военната операция на Израел в Ивицата Газа, избора на нов американски президент, преразпределението на световните сили, новите обединителни и интеграционни процеси и влиянието на всичко това върху отделните национални държави.

Ключови думи: миграция; променяния се свят; предизвикателства.

ANALYTICAL REVIEW OF CURRENT ASPECTS IN THE MIGRATION POLICY AND PRACTICE OF THE REPUBLIC OF BULGARIA

Prof. Vesselin Tsankov, Doctor of Science
Burgas Free University

Abstract: The migration is one of the topical issues on the agenda in Europe. This significant problem is influenced by both internal phenomena and processes, as well as globalization. It should be noted the significant change as a result of the war in Ukraine, Izrael – Palestna, the redistribution of world powers, the new unification and integration processes and the impact of all this on individual nation states.

Key words: migration; connection with the Motherland, challenges.

Въведение

Понятието Родина не е абстрактно понятие. То е изпълнено с много и различни съдържания. В Родината си човек трябва да може да се чувства, като „у дома си”. И това се отнася до нагласите и идеите за лична и колективна собственост, която поражда материална, морална и културна, включително етнокултурна и религиозна сигурност, необходими за съвместния живот на хората на този етап от човешката еволюция.

Идеологията на свободната миграция обаче разрушава тази собственост, разрушава идеята за наследство на една човешка група, принуждава я да бъде отворена за

¹ Проф. Веселин Цанков е работил като практикуващ юрист в областите миграция, убежище, гражданство, права на човека в различни ведомства. Бил е директор на Института за държавата и правото. През периода 2010–2015 е представител на Република България в Управляващия борд на Агенцията за основните права на ЕС. Има 10 монографии и над 200 научни публикации.

всички, да я сподели с всички, без да има право на избор, нито условия за уважение към традиционно живеещото местно население. Така че не е прекалено силно да приемем, че това е нова форма на съществуване на общности в световен мащаб.

В научната литература са посочени по различни критерии най-различни видове миграция. И това е проучено и представено на редица форуми и в множество публикации. Миграцията най-общо бива доброволна и принудителна.

Миграционните проблеми са един от актуалните въпроси, на дневен ред не само в Европа. Този значим проблем е под въздействието както на регионални, вътрешни процеси, така и на глобализацията. Трябва да се отбележи съществената промяна в резултат на войната Русия - Украйна, военната операция на Израел в Ивицата Газа, избора на нов американски президент, преразпределението на световните сили, новите обединителни и интеграционни процеси и влиянието на всичко това върху отделните национални държави. На сайта на Министерския съвет бе публикувано поздравление, което президентът на САЩ Доналд Тръмп изпрати до премиера Бойко Борисов по повод успешно съставения кабинет. В писмото си Тръмп заявява, че е особено радостен от плановете на България да засили и модернизира отбранителните си способности, които са от ключово значение в общата работа на двете държави при справяне с нетърпящи отлагане предизвикателства. Сред тези неотложни приоритети е посочена и миграцията. Темата за миграцията и за мигрантите заемаше централно място в предизборната кампания на Доналд Тръмп като кандидат за президент, но продължи да бъде актуална и след встъпването му в длъжност. В своята прогноза за десетилетието американската разузнавателна агенция „Стратфор“ констатира, че граничният контрол и изискванията за запазване на националната идентичност ще отслабят европейския принцип за свободно придвижване на хора, като затварянето на границите ще доведе до там, че Западните Балкани ще станат „проблемна област“ за мигрантите. В резултат на всичко това за тях ще става все по-трудно да стигат до Западна Европа, като някои ще търсят алтернативни маршрути, а други против волята си ще останат на Балканите, които и без това страдат от висока безработица и етническо напрежение. Ако подобна перспектива не е стояла с цялата си острота пред кабинета „Борисов 1“, то по време на втория му управленски мандат европейската мигрантска криза бе в разгара си, но натискът на големите европейски държави и най-вече на Германия затрудняваше изработването и отстояването на една последователна национална политика по въпроса.

Отправяните предупреждения от страна на Европейската комисия към държавите от Вишеградската четворка и Австрия са сигнал и към България, че няма да ѝ бъде позволено да води самостоятелна политика освен определената от Европейската комисия миграционна рамка и съответни актове на Правото на ЕС. При тези условия полезните ходове не са много и доколкото бе възможно, България ги използва. Големият успех за кабинета „Борисов 2“ бе, че съумя навреме да предаде на европейските лидери посланието на Ердоган, че е готов да прекрати действието на постигнатото между ЕС и Турция миграционно споразумение. От този момент европейската миграционна политика започна да се променя. Този процес до голяма степен бе катализиран от избора на Тръмп за американски президент. Дори и критиците на глобализацията отчетоха, че промяната в САЩ е довела и до промяна в Европа. Подобен резултат е напълно обективен, защото трансатлантическото взаимодействие има и своите миграционни измерения. Така например част от миграционния натиск от Близкия изток върху Европа не е директен, а се осъществява чрез междинна транзитна миграция през Латинска Америка и това показва динамиката при търсенето на но-

ви маршрути. Решението пък на Тръмп да поиска създаването на зона на сигурност в Сирия, в която да се разположат лагери за прием на бежанци, принуди ЕС да обмисля създаването на аналогичен модел в Либия. Доста авангардна бе идеята на американския президент в държави на Балканския полуостров да се изградят „Центрове от затворен тип” за настаняване на незаконни имигранти от САЩ, по подобие на споразумението между Италия и Албания на стойност над 450 млн. евро – за около 3000 незаконни имигранти, влезли на територията на Италия.

Независимо от този напредък ЕС като цяло все още е в процес на изграждане на нова единна общностна миграционна политика, която да отчита както случилото се, настоящето, така и възможните бъдещи предизвикателства. ЕС в много области е за мултикултурализма и за многообразието на идеи и практики, но не търпи различни мнения между отделните свои държави членки по въпросите на миграцията. Чрез Пакта за убежище и миграция /предстои да влезе в сила през 2026 г./ и чрез новата единна система за регистрация при влизане, пребиваване и напускане /в сила от м. октомври 2025 г./ ЕС ще се опита да наложи новите аспекти в общата миграционна политика. По административен път на всички бяха наложени квоти за презаселване на бежанци, като някои кантони в Швейцария, предпочетоха да заплатят солидни глоби, но да не приемат на своя територия бежанци. Задължителните квоти станаха причина Словакия и Унгария да подадат искове в Европейския съд в Люксембург срещу решението на ЕС за въвеждане на задължителни мигрантски квоти. Според тях ЕС е действал прибързано и е извършил законови нарушения, в т.ч. и нарушаване на процедурните правила, по време на процеса за приемане на решението за задължителни квоти за разселване.

Въпреки че през последните няколко години Република България започна да се активизира в европейския миграционен дебат, преди това бе възприела политиката на изчакване и на избягване заемане на категорична позиция по спорни миграционни въпроси и решения. Поради тази причина бе създадено впечатлението, че се колебае между призивите на канцлера на ФРГ и възгледите на държавите от така наречената Вишеградска четворка. В тази насока бе направена решителна крачка. Българските евродепутати в Комисията по правосъдие и вътрешни работи на Европейския парламент Мария Габриел и Емил Радев (ГЕРБ) и Филиз Хюсменова (ДПС) се обединиха при изработването и защитата на българска позиция по въпросите на миграцията. В момента, в който Европейската комисия се опитваше да създаде рамка за презаселване, според която всяка година на територията на отделните държави членки ще бъдат презаселвани определен брой граждани на трети държави или лица без гражданство, българските евродепутати внесоха предложения за изменения в интерес на българската страна към въпросното предложение. Според българската позиция участието на държавите членки в подобен процес трябва да бъде доброволно, т.е. нито една държава членка не може да бъде задължавана да приема граждани на трети държави или лица без гражданство. По този начин се дава възможност на всяка държава-членка сама да определя на базата на своите възможности дали да презаселва кандидати за международна закрила посредством този инструмент. Българската позиция се основава на разбирането, че европейското законодателство не може да създава субективно право на презаселване. Поради тази причина не може лицата, търсещи закрила, да очакват, че трябва задължително да бъдат презаселени в рамките на ЕС. Подобна българска позиция е близка до отстояваните принципи за миграционна политика от Вишеградската четворка, които пък от своя страна вече получиха адмиратиите на американския президент Тръмп. Това определено говори за направена решителна крачка в защита на българския национален интерес.

Основни факти, данни и характеристики на съвременните процеси

Случващото се по света – Ивицата Газа, Украйна, Афганистан, Пакистан, Африка, Латинска Америка и на много други места.

Пренаселение на земята. Глад на едни – преяждане при други.

Природни катаклизми – пример: – в резултат на системни наводнения Англия през м. 10.2025 г. е взето решение определени райони да бъдат обезлюдени.

Миграционната политика на новоизбрания президент на САЩ Доналд Тръп

Промяната в Европа и възхода на десните, националистически, популистки партии в Австрия, Италия, ФРГ, Франция, Белгия и други...

Италия – Албания – договор на стойност над 450 млн. евро – Центрове /лагери/ за административно задържане в Албания за около 3000 незаконни имигранти, задържани в Италия.

В интервю пред медиите, от 12.09.2025 министърът на МТСП Борислав Гуцанов заявява: „Населението на Република България ще продължи да застарява и намалява”.

Ирландия може би ще бъде единствената държава от ЕС, чието население се очаква да нарасне до 2050 г., с увеличение от около 4% в сравнение с нивата от 2025 г.

Основни работни тези и хипотези:

1. Миграцията – спасение, надежда, проблеми, предизвикателства
 - За хората
 - За т.н. „изпращаща страна” или „държава на произход”
 - За т.н. „приемаща страна” или „държава, в която имигрантите желаят да се устроят – да пребивават, да работят и т.н.”
2. Република България, като член на Съвета на Европа, на ЕС и на НАТО провежда общите политики и действия на тези съюзи от държави.
3. Коренна промяна на политиките и практиките в Западноевропейски държави през последните години.
4. Нови правила, единна система за ЕС – за влизане, пребиваване и напускане – в сила от м. октомври 2025 г.
5. Особен акцент – връщането
6. Позитиви и негативи – за кого /мигранти, приемащи държави, приемащи общности от традиционно живеещо население в съответните държави/?
7. Потъва ли Европа под миграционния натиск?

Работят ли политиките и практиките в държавите-членки на ЕС и на пространството Шенген?

Има ли институционална обезпеченост; Хора подготвени професионално; Финансова и организационна обезпеченост – пример със специализираните служби по въпросите на миграцията през 2025 г.

Практика – МВнР; МВР; ДАБ; ИАБЧ- МВнР; МП и т.н.

Български общности зад граница – анализ на д-р М. Врабевски – над 200 000 лица от Република Северна Македония са получили българско гражданство през последните 30 години, но в Република Северна Македония около 3400 са се самоопределили, като българи при последното преброяване на населението според данни в пресата.

Данни на Евростат, на НСИ и други данни

Лицата, които влизат в ЕС по нерегламентирани начини, са малка част от всички мигранти и техният брой намалява.

През 2024 г. агенцията на ЕС за гранична и брегова охрана Фронтекс е регистрирала 239 000 случая на нерегламентирани пресичания на граници, като това е спад от 38% спрямо предходната година.

Търсенето на убежище е друга причина, поради която някои хора решават да установят продължително или дълготрайно в Европа. През 2024 г. в ЕС са подадени близо 1 милион искания за убежище.

Гражданите на външни страни са 6,4% от населението на ЕС. Към 2024 г. гражданите на държави извън ЕС съставляват 6,4% от общото население. 28,9 млн. от общо 449,3 млн. жители в ЕС не са били граждани на ЕС през 2024 г. В други държави като Швейцария, Австралия и Исландия делът на пребиваващите хора, родени извън страната, е значително по-висок.

Връщането на граждани на външни страни, които нямат основания да пребивават в ЕС, е приоритет в европейската политика относно мигрантите. За тях няма общо международно утвърдено понятие /незаконни, нередовни и т.н./ терминът обичайно обхваща хора, намиращи се в най-различни ситуации, които са различни от законно установените за пребиваване.

Ето още малко факти, данни и примери според Евростат, пресата и аналитични коментари на публични форуми:

САЩ – 12 млн. незаконни имигранти според данни в пресата и на анализатори. Цитира се идея на президента Д. Тръмп да ги изпращат в държави на Балканите, където да бъдат изградени центрове от затворен тип за административно задържане.

Какво се случва в България във връзка с демографската криза и недостига на работници в някои сфери – 2024 г. – 23 270 работни визи – основно в сферите на транспорт, туризъм, готвачи, строителство, спорт и други...

Търсещите убежище са хора, които търсят безопасност извън родната си страна, тъй като имат основателни опасения, че биха били станали обект на преследване по расови, религиозни, национални или политически причини или на база на принадлежност към определена социална група. Те попадат в две категории – хора, които са подали искане за международна закрила, но то все още не е обработено, или хора, които възнамеряват да подадат такова искане, но все още не са го направили. Търсещите убежище получават статут на бежанец или друга форма на международна закрила след като компетентните власти в съответната държава решат.

През 2024 г. са били подадени 996 805 искания за убежище – с 13% по-малко в сравнение с 2022 г. Основният дял от подадените искания за убежище през 2024 г. в ЕС са първоначални искания – общо 911 960. Първоначален кандидат за международна закрила е всеки подал искане за убежище за първи път в дадена страна от ЕС. Това не включва повторните искания в тази страна

Държавата, в която са били подадени най-много първоначални искания за убежище в ЕС през 2024 г., е Германия с 25,2% от всички първоначални искания, следвана от Испания (18%), Италия (16,6%), Франция (14,3%) и Гърция (7,6%). Тези пет страни са получили 82% от първоначалните искания за убежище.

Най-малко първоначални искания за убежище са отчетени в Унгария (25 искания), Словакия (135), Литва (295) и Малта (440).

Най-много първоначални искания за убежище са били подадени от граждани на Сирия (147 965 искания), Венецуела (72 775), Афганистан (72 155), Колумбия (50 330) и Турция (46 835).

От 2013 г. до 2024 г. сирийските граждани са постоянно най-голямата група търсещи убежище.

Бежанците съставляват 1,7% от общото население на ЕС.

През 2024 г. в ЕС са взети общо 939 983 решения за предоставяне на убежище. Взетите на първа инстанция решения са довели до предоставянето на статут на закрила на 387 635 души. Общо 50 265 души са получили такъв статут след обжалване или преразглеждане.

Германия е одобрила най-много искания за закрила през 2024 г. (34,4% от общия брой за ЕС), следвана от Франция (14,9%) и Испания (11,6%). Най-многобройни сред получените статут на закрила са сирийските граждани (32,3%), следвани от афганистанците (16,5%) и венецуелците (7,9%). Украинските граждани съставляват 3,2% от общия брой за ЕС.

На 4 март 2022 г. беше задействана Директивата за предоставяне на временна закрила, която дава на бягащите от руската инвазия украинци незабавна закрила. Това е извънредна мярка в случай на масов приток на разселени лица от страни извън ЕС, които не могат да се завърнат в родните си страни.

По време на мигрантската криза през 2015 г. и 2016 г. са регистрирани повече от 2,3 милиона нерегламентирани пресичания на държавни граници. Общият брой на незаконните пресичания на външните граници на ЕС през 2023 г. е малко над 239 000 – спад от 38% в сравнение с предходната година. Това е най-ниското ниво от 2021 г. насам.

Маршрутите през Централното Средиземноморие, Западните Балкани и Източното Средиземноморие остават основни, но общият спад на преминаванията се дължи главно на спад с 59% на нередовните пресичания на Централното Средиземноморие и на спад със 78% на пресичанията през Западните Балкани.

Пакт за миграция на ЕС

С приемането на Пакт за миграция и убежище Европейският съюз си поставя за цел да развие една единна и обща система за справяне с въпросите, свързани с миграцията. Обсъждането за този пакт започва през 2019 г.

Официалното му приемане е на 14 май 2024 г. от Съвета на ЕС след множество законодателни промени в ключови документи от правото на ЕС по отношение на миграцията и убежището, Шенгенското пространство и защитата на външните граници.

Пактът ще започне да се прилага на 12 юни 2026 г.

Пактът за миграция и убежище на ЕС се състои от няколко отделни документа:

Регламент относно управлението на убежището и миграцията;

Регламент относно процедурата за предоставяне на убежище;

Регламент за процедурата на границата за връщане;

Регламент за справяне със ситуации на криза и форсмажорни обстоятелства;

Регламент за Евродак;

Регламент за скрининга;

Регламент относно условията, на които трябва да отговарят търсеещите убежище;

Директива за условията за приемане;

Рамка на съюза за презаселване.

Регламентът относно управлението на убежището и миграцията заменя т.нар Регламент Дъблин III. С него се *подобрява системата относно отговорността на държавите за подадените молби за убежище и се създава задължителна и по-гъвкава система за солидарност за държавите-членки, които са изправени пред миграционен натиск.*

По-нататък с **останалите документи** се цели да се *ограничи вторичното движение в ЕС и да се стопират злоупотребите относно процедурата за предоставяне на убежище.* Установяват се **нови процедури** като задължителната процедура на границата за предоставяне на убежище и относно връщането на външната граница. Обръща се повече внимание на действия, които да се предприемат по време на кризи от различен характер, както и форсмажорни обстоятелства, като се предвиждат дерогации от общите правила и мерки за солидарност.

Базата данни Евродак се превръща в пълноценна база данни не само за убежището, но и за миграцията. Цели се това да подпомогне управлението на незаконната миграция. Вече Евродак ще позволява преброяване и на самите кандидати за убежище, като се разширява и кръгът на регистрираните данни. Вече ще съдържа освен пръстови отпечатъци и данни за самоличност, лицеви изображения и копия от удостоверителни документи. Удължава се и срокът за съхранение на някои данни.

Регламентът за скрининга съдържа общи правила за проверки и правилна регистрация на мигрантите, които влизат в територията на ЕС. Ще бъдат извършвани проверки на тяхното здравословно състояние, самоличност, както и проверки за сигурността. Извършването на скрининга цели бързото ориентиране на лицата, искащи да влязат на територията на ЕС, към правилните процедури за това според техните нужди.

Уеднаквяват се мерките относно предоставянето на международна закрила, както и нейното отнемане в случай, че лицето, на което такава е предоставена представлява опасност за обществото и сигурността.

Основен аспект е и разпределянето на мигрантите по квоти за съответните държави, за да може да им се осигурят базови стандарти на живот, както и да бъдат зачетени техните основни човешки права.

Считам, че това ще повлияе положително на България, която се намира на важен географски кръстопът, където постоянно прииждат големи потоци от мигранти. Системата за солидарност ще позволи на страната ни да изисква помощ относно правилното определяне на кандидатите, които са легитимирани да получат международна закрила, както и да върне тези, които нямат правото на останат на територията на ЕС.

Има разнопосочни мнения относно тези законодателни промени на ниво ЕС. Според едни, няма да бъдат спазвани основните човешки права на мигрантите в процедурите по границите, докато според други, правилата не са достатъчно консервативни и има опасения населението на Европа да бъде подменено в близките години.

През м. октомври 2025 г. влиза в сила Единна система за влизане, пребиваване и напускане за държавите-членки на пространството Шенген. Тя цели по-добър контрол и реакция на компетентните власти по отношението на случващото се. Аргумент – свободното движение на хора звучи добре от гледна точка на правата човека /зависи кой човек?/, но крие редица рискове. Например хотелиер споделя през м. май на 2025 на форум организиран от асоциация в бранша, че от 10 работници с работни визи от Непал, след първата седмица са останали само 5. Другите 5, независимо, че в работната виза изрично е указано за кой хотел в България и на каква позиция ще работи, са продължили на Запад. Там ще работят нелегално, но при по-високо заплащане в срав-

нение с България. Разходите му за всеки от тях до този момент са по 3000 евро – /туристическа, виза, самолетен билет, устройване в Република България и т.н./. Възможностите му са единствено да сезира по случая Дирекция „Миграция” – МВР и Агенцията по заетостта.

Въпросът е каква отговорност носят работниците от Непал и работодателите, които ги наемат нелегално във ФРГ, Белгия и в другите западноевропейски държави. Този проблем е изключително значим за съвместното функциониране на институции, фирми, граждани в ЕС. Ако мерките не проработят ще бъде много неприятно за всички и доказателство за така наречения двоен стандарт.

Друг много показателен пример. На 10.10.2025 г. във Франция е задържан български ТИР. Водачът е 50 годишен български гражданин. Много голямо количество наркотици в тайници на камиона. След 2 дни е осъден на 5 години лишаване от свобода и глоба от 7 250 000 евро. Дали този акт на френските власти е авторитетно предупреждение и ще действа ли като генерална превенция.

Все повече в публичното пространство се налага въпроса защо компетентните институции и служителите в тях изостават в сравнение с организираната престъпност. Некомпетентност, безхаберие или и двете, а може би и нещо друго. Въпросът е открит и очевидно доста сериозен и значим за публичния интерес и за гражданите на ЕС.

Представяне на НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА МИГРАЦИЯТА И УБЕЖИЩЕТО В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ 2025 – 2030 г.
/Стратегията 2025-2030 г./

Предварителни бележки:

Понятиен апарат: миграция; имиграция; емиграция; убежище и бежанци.

Разграничение в Правото на ЕС на понятията – Illegal и irregular

Стратегията за управление на миграцията и убежището се разработва в отговор на необходимостта от по-координиран подход в динамичната и постоянно променяща се миграционна среда.

Стратегията се основава на изискванията, произтичащи от приетия Пакт на ЕС за миграцията и убежището.

Правните основи са Регламент (ЕС) 2024/1351 относно стратегическото управление на убежището и миграцията, както и свързаните регламенти от пакета, включително Регламент (ЕС) 2024/1348 относно процедурите за международна закрила, Регламент (ЕС) 2024/1359 относно управление при кризи и Регламент (ЕС) 2024/1352 относно скрининг на граждани на трети страни.

Посочените актове поставят конкретни изисквания към държавите членки изразяващи се в разработване на национални стратегии за миграция и убежище, базирани на анализ на ситуацията и способностите; определяне на приоритети в областта на връщането, интеграцията, международната закрила и контрола на външните граници; гарантиране на ефективна координация между компетентните органи и създаване на устойчиви механизми за реакция при кризи; прилагане на справедливи механизми за законна миграция; осигуряване на прилагане на стандартите за защита на основните права и специална грижа за лицата от уязвими групи.

Стратегията е израз на усилията на Република България да участва в балансираното управление на миграцията и предоставяне на закрила, в съответствие с принципите на международното и европейското право, както и с националните приоритети в сферата на сигурността, правата на човека и социалното развитие. Тя е изготвена по Модел, приет с Решение за изпълнение (ЕС) 2025/503 на Европейската комисия.

Националната стратегия за миграция и убежище се прилага в тясна координация със Стратегията за интегрирано гранично управление (ИГУ), като двете стратегии взаимно се допълват по отношение на управлението на външните граници, реагирането при миграционен натиск и гарантирането на сигурността и правата на мигрантите. Съгласуваността между стратегиите осигурява цялостен и координиран подход в изпълнението на националната политика в областта на миграцията, убежището и сигурността.

Паралелно с институционалната координация, в процеса на изпълнение на стратегията се цели да бъдат ангажирани не само националните и местните органи, но и представители на гражданското общество, както и самите мигрантски и бежански общности. Националният съвет по миграция, граници, убежище и интеграция в годишния си доклад дава оценка за изпълнението на Стратегията и прави предложения за промени в нея на базата на анализ на настъпилите промени в икономическата, социалната и политическата обстановка в страната и ЕС, както и регионални или глобални процеси, даващи пряко отражение на миграционните процеси в Република България.

Може ли да се спре миграцията?

Аргументи „за“ и „против“

В световен мащаб се счита, че миграцията не може се спре. Факт е – голяма част от хората, които не могат да заминат като мигранти, го правят като бежанци.

Границите не могат да спрат имигрантския поток. Видимо е колко лесно се преодолява заграждение. Примери за това са изграждането на стена, /ограда/ САЩ – Мексико; при Йерусалим и при други граници и тяхната ефективност като преградно съоръжение. Това което може да се направи е само да се регулира или насочва, управлява.

В този смисъл и цел е приетият Пакт на ЕС за миграцията и убежището на 14 май 2024 г. С него се установяват правила, които да спомогнат за организирано управление на пристигащите; създаване на ефикасни и единни процедури; гарантиране на справедливо разпределяне на тежестта между държавите-членки. Прави впечатление, че по-голяма част от нормите ще се прилагат след средата на 2026 г.

Няколко години по-рано ООН приема Глобалният пакт за безопасна, организирана и законна миграция на междуправителствена конференция проведена м. декември 2018 г. в Мароко. Република България гласува „въздържал се“ и не подписва пакта и не е страна по него. По повод пакта на ООН, който се счита „меко право“ /силно препоръчителен, но не задължителен/ кардинал Паролин от Светия престол подчертава, че: „ангажиментите му отразяват в много отношения визията на Светия престол за миграциите, синтезирана ефективно от четирите глагола, посочени от папа Франциск: „приемане, защита, насърчаване и интегриране.“

Погледнато от друг аспект миграцията е като вода, която не може да се спре. Факт е, че няма държава, която да къса връзките със своите граждани. По повод Глобалния пакт проф. Жан-Луи Аруел пише, че заложената с него цел е да се гарантира по-голяма сигурност за мигрантите; там, където се установят, да бъдат приемани по „по-приобщаващ“ начин. На пръв поглед „пактът“ на ООН създава впечатление за интелектуална честност. Той иска споровете за имиграцията да напуснат сферата на емоциите и общественият дебат да се основава изключително на фактите и числата. „Пактът“ заявява своята привързаност към свободата на изразяване, отворен и свободен дебат. Но странно, този дебат трябва неизбежно „да накара публиката да разгледа внимателно положителните ефекти от безопасната, уредена и законна миграция“.

Което означава, че „пактът” е носител на официална истина: миграциите по дефиниция са благоприятни за всички заинтересовани страни. Така че дебатът не е свободен, подчертава френският професор. Освен това „пактът” препоръчва на държавите да спрат субсидиите за медии, които разпространяват ксенофобско или нетолерантно слово. Така неминуемо ще бъдат санкционирани вестници, които публикуват данни и факти, противоречащи на неизбежно благоприятния характер на миграцията. По този начин „Пактът на ООН” цели да предотврати всяка критика на миграцията, което е едностранно, не демократично и не цивилизовано. Обществото и гражданите имат право да бъдат коректно информирани какво реално се случва и какви са последиците. Така може да се твърди, че както някога в бившия СССР, че думите променят смисъла си: „отвореният и свободен дебат” всъщност означава борба в полза на миграцията.

„Пактът” на ООН за миграцията изглежда се основава на принципа, че всеки в света трябва да може да отиде и да се засели навсякъде. Именно поради огромния демографски растеж в Африка, през следващите десетилетия ще има десетки и дори стотици милиони хора, които ще искат да отидат в западните страни. Приемът в Европа на огромни маси, търсещи охолол и лесен живот, ще бъде самоубийствен за европейците, без дори да бъде изгоден за мигрантските тълпи. Една наводнена Европа неизбежно ще бъде разрушена Европа, предупреждава историкът и цитира Виктор Юго: „Денят, в който мизерията на всички сграбчи богатството на някои, ще настъпи нош, вече няма да има нищо”.

Това е регресивният ефект на егалитаризма. В идеологията за свободната миграция има една теза, че светът е нещо общо, което принадлежи на всички, че всеки трябва да има право и да може законно да отиде там, където прецени, без значение къде. Да вземеш това, което принадлежи на другите, е в съответствие с философията на комунизма. Идеологията на свободната миграция разрушава собствеността на западните народи. Суверенитетът на един народ се основава на собствеността на този народ над самия себе си, над неговата съдба, идентичност, земя, материално и духовно наследство, припомня френският професор. Темата за свободната миграция се превърна в една от големите теми за човешките права, такива, каквито се разбират днес, т.е. превърнати в светска религия, за която първи историкът Франсоа Фюре отбеляза, че е заменила комунизма, като утопия за възцаруването на доброто.

Според професорът по история на правото Жан-Луи Аруел: „През 80-те г. много активисти и пропагандисти, работили дейно по разпадането на Съветския съюз и потъването на комунистическата съветска религия, масово се покръстиха в светската религия на човешките права, което им позволи да продължат да градят комунизъм по не толкова видим начин, атакувайки една друга форма на собственост: собствеността на народите над самите себе си. Световният пакт на ООН за безопасна, уредена и законна миграция” е израз на тази философия, според професора. Нищо чудно, че САЩ, Австрия, Полша, Унгария се оттеглиха и несъмнено скоро и Швейцария. А кога е ред на Франция?”, завършва статията си във „Фигаро” професорът по история на правото Жан-Луи Аруел /препечатана в сп. Геополитика, 18.11.2018 г./.

Аргументи за и против имигрантите

Според проф. Жан-Луи Аруел идеологията на свободната миграция разрушава собствеността на западните народи. Суверенитетът на един народ се основава на собствеността на този народ над самия себе си, над неговата съдба, идентичност, земя, материално и духовно наследство. В родината си човек трябва да може да се чувства,

както се казва, „у дома си”. И този израз се отнася именно до идеята за собственост: колективна собственост, която поражда материална, морална и „културна” сигурност, необходими за съвместния живот. Идеологията на свободната миграция обаче разрушава тази собственост, разрушава идеята за наследство на една човешка група, принуждава я да бъде отворена за всички, да я сподели с всички, без да има право на избор, нито условия за уважение.

Миграцията е реалност в глобален мащаб и нито една държава не може да се справи сама. Тя изисква глобални решения и споделяне на отговорността в световен мащаб на основата на международно сътрудничество. Погледнато от друг зрителен ъгъл, миграцията води и до положителни последици. Често имигрантите се трудят в сектори, които не са предпочитано място за работа от гражданите на приемащата държава. Необходимостта от човешки труд се попълва от имигранти идващи от по-слабо развити страни. Това способства за конкурентоспособността на икономиката на приемащата държава. Например през 2024 г. Агенцията по заетостта в Република България е издала над 23 000 разрешения за работа.

Ще се промени ли Европа в резултат на имиграционния натиск?

Да, Европа никога няма да бъде същата.

Например експертът по тези въпроси и бивш зам.-министър на МВР Филип Гунев заявява, че: „Пакта за миграция ще го въвеждат 2 години, като фокусът е върху убежището. Целта да се разпределят по страните, като имигрантите могат да избират: държава, която може и желае да ги приеме, докато държавите които не искат да заплащат много сериозни глоби, като ги пращат в трети държави, т.н „безопасни страни“. Така например действа споразумение между Италия и Албания, където са изградени и функционират центрове за административно задържане. Тази практика е дадена за например от италианския премиер Джорджа Мелони. Друг пример е Холандия, която е в процес на преговори е в Уганда”. Според Филип Гунев: „Европейският пакт не е сигурно дали ще проработи успешно, защото са твърде сложни заложените механизми”. Пример са и антимигрантски настроения в Нидерландия. Не е безопасна идеята на американския президент Д.Тръмп да бъдат изградени центрове от затворен тип в държави на Балканския полуостров за незаконни имигранти, задържани в САЩ.

Какъв процент от гражданите на ЕС са имигранти и какво се очаква в бъдеще като развитие на тези процеси

Това е въпрос, на който никой не може да даде обоснован отговор. Същият е в пряка зависимост от геополитическата обстановка в следващите 10 години; от начина по който ще се реализират на практика Глобалният пакт на ООН и Пакта за миграция и убежище на ЕС, от начина, по който европейските държави реагират на предизвикателствата, на ограниченията на нашата реалност.

Според Евростат 4.6% от гражданите на ЕС са мигранти, но това отчита официалната статистика. Никой не може да отчете незаконно пребиваващите и по тази причина считам, че цифрата е много по-голяма.

Не е изключено приемът в Европа на огромни маси от хора, търсещи лесен и безгрижен живот, да бъде самоубийствен за европейците и за общността ЕС.

Основни аналитични коментари и изводи:

Според публикация във в. „Дневник“ от 04.11.2025, в която се цитират данни от Евростат: „Държавите-членки на ЕС ще преживеят рязък спад на населението и по-нататъкЕвропа остарява: Може ли разширяването да ѝ вдъхне нов живот на ЕС? Ще се промени ли етнокултурния баланс и до какво ще доведе всичко това? Населението на Европейския съюз ще се свие с една трета до края на века без миграция, губейки еквивалента на 1 милион работници годишно през следващите 25 години, тъй като Италия и Испания са изправени пред предстоящ демографски срив, показват последните данни.

Според официалните прогнози на Евростат, населението на ЕС ще се свие с около 9% до 2050 г. в сравнение с 2025 г., ако миграцията спре напълно. Прогнозата е спадът да продължи през следващите десетилетия, достигайки 23% до 2075 г. и 34% до 2100 г. Недостигът на работна ръка е ключов аспект на демографските промени. Според Петер Бош, старши научен сътрудник в Института Егмонт, се очаква ЕС да губи около 1 милион работници всяка година до 2050 г., пише Euronews. Ако нивата на участие в работната сила по възраст и пол останат на средните нива, наблюдавани между 2011 г. и 2022 г., се очаква работната сила да се свие с 20,2% до 2070 г. Това се равнява на около 42,8 милиона по-малко работници, според доклад на Съвместния изследователски център (JRC) на Европейската комисия. При по-неблагоприятни сценарии спадът може да бъде още по-рязък, достигайки 26,7% или 55,9 милиона души.

Изследователите на JRC подчертават, че „миграцията може да играе решаваща роля в оформянето на пазара на труда на ЕС през следващите десетилетия, особено ако мигрантите бъдат успешно наети на работа и интегрирани в работната сила“. Няколко проучвания са изследвали как евентуалното разширяване на ЕС би могло да помогне за справяне с прогнозирания недостиг на работна ръка. Европейската комисия отбелязва, че историческият разширяване през 2004 г., известно като „Големия взрив“, донесе значителни ползи и силен икономически растеж както за новите държави членки, така и за ЕС като цяло. И така, как се очаква да се промени населението на Европа до 2050 г. и 2100 г.? Кои страни ще видят най-рязък спад? И как се сравнява средната възраст между държавите членки на ЕС и страните кандидатки? Прогнозите на Евростат ясно показват, че държавите-членки на ЕС ще преживеят рязък спад на населението в десетилетията до 2100 г. Ако през 2025 г. в ЕС има 100 души, този брой ще падне до 91 до 2050 г., 77 до 2075 г. и само 66 до 2100 г., ако няма миграция. С други думи, един на всеки трима души ще изчезне през следващите 75 години.

Според Евростат, ако няма миграция, се очаква Италия и Испания да загубят около половината от населението си до 2100 г. Очаква се населението на Италия да намалее с 52%, а на Испания – с 49% в сравнение с нивата от 2025 г. Прогнозира се и за няколко други страни, че ще отбележат спад от над 40%, включително Малта (48%), Португалия (44%), Гърция (44%) и Хърватия (40%). Сред държавите-членки на ЕС се очаква Франция и Ирландия да бъдат най-малко засегнати от намаляването на населението, според прогнозите на Евростат. Прогнозира се населението на Франция да намалее само с 13%, а на Ирландия – с 15% до 2100 г.

Много интересна е съпоставката на тенденциите в развитието на населението между ЕС и държавите-кандидатки?

Като цяло страните-кандидатки за ЕС имат по-младо население от средното за блока, с изключение на Сърбия и Украйна. Според Евростат през 2024 г. 30,8% от населението на ЕС е било на възраст 0–29 години. Само Сърбия (30,1%) и Украйна (30,4%) са надвишили този дял. Останалите седем страни-кандидатки имат значител-

но по-младо население, като делът на младите хора надхвърля 40% в Турция (44,3%) и Косово (48,3%). Турция се откроява с население от над 85 милиона през 2024 г., въпреки че преговорите ѝ за присъединяване към ЕС в момента са в застой. Тъй като застаряването на населението е реалност и в страните-кандидатки, а повечето имат относително малко население, с изключение на Турция, въздействието на потенциалното разширяване на ЕС остава несигурно. В доклад на фондация Carnegie от Стефан Лене и колеги отбелязва, че „страните-кандидатки, както и голяма част от Централна и Източна Европа, също са изправени пред намаляване на населението и недостиг на работна ръка“.

Анализ на експерти от Европейската централна банка (ЕЦБ) подчертава, че чуждестранните работници играят все по-важна роля на пазарите на труда в еврозоната. Те отбелязваха, че застаряващото население на региона представлява сериозни предизвикателства пред разширяването на работната сила и следователно пред икономическия растеж.

Според изследване на Евробарометър – 56% от гражданите подкрепят разширяването на ЕС. В този смисъл чуждестранните работници биха могли да помогнат за справяне и преодоляване на тези предизвикателства. Притокът на чуждестранни работници през последните години подпомага работната сила в еврозоната и в известна степен компенсира негативните демографски тенденции, според експерти на ЕЦБ.

За България

1. Ще продължат ли миграционните процеси?
2. Не може да бъдат спрени изцяло, но може да бъдат ограничавани и насочвани.
3. Трябва да се говори открито.
4. Вълни на национализъм и популизъм през последните години в държавите-членки на ЕС.
5. Относително непривлекателна по икономически причини, но не съвсем. Пример: „Според непалците работещи в България – в Непал месечните възнаграждения са 50-100 долара“;
6. Привлекателно географско положение;
7. Сигурността и относителното спокойствие са факт;
8. Вътрешните демографски проблеми също оказват влияние върху нагласите и отношението на българските граждани по имиграционните и емиграционни въпроси;
9. Какво предстои? Никой не знае – само може да се предполага.....

Използвана литература и нормативни актове:

1. Интернет адреси: www.unhcr.uk; www.europa.eu.int; www.unhcr.bg; www.eurosmac.government.bg/meup/Index.aspx
2. Интервюта на експерти като Филип Гунев, Димо Гяуров, Цветлин Йовчев, Петя Караянева, Илияна Савова, Валерия Иларева, на Представителя на СВКБООН в Република България, на представителя на Международната организация по миграция и на други експерти, научни работници и общественици в публикации по темата, в различни медии и в социалните мрежи.
3. Борисов, О., Права на човека, Сборник от международни актове, С., 2003
4. Велев, В., В. Радоилски, Международни актове и договори за правна помощ, С, 1996, книга първа и книга втора.

5. Цанков, В., Българското гражданство – материалноправни и процесуални аспекти, С., 2004
6. Nationality and Statelessness – a handbook for parliamentarians, UNHCR, 2005
7. The state of the World's refugees. Human displacement in the new millennium., UNHCR, 2006
8. Hathaway, J., The right of refugees under International law, UK, 2005
9. Граждани и апатриди., Наръчник за парламентаристи № 22, 2014
10. Нончев, А., Тагаров, Н. „Интегриране на деца бежанци и търсещи убежище в образователната система на страните-членки на ЕС 2012 г.
11. Нончев, А. Мониторинг и оценка на публични политики и програми. Център за изследване на демокрацията, София
12. Наръчник за прилагане, мониторинг и оценка на политики и законодателство в България. Консорциум „Sema-Aggreg-ENA” и администрация на МС на Република България; проект ФАР BG-0103.01
13. Добри практики по интеграцията на мигранти. Интеграционни процеси на градско/ общинско ниво: градове, избрани за Добри практики по Програма УРБАКТ - Хамбург, Гент, Амадора. 03.01.2018
14. проф. Жан Луи Оруел., Пактът за миграция на ООН ще унищожи народите. 2018 г., сп. Геополитика., 15.11.2018 г.
15. Добри практики по интеграцията на мигранти. Български Съвет за интеграция на бежанци и мигранти. Сборник материали от конференция „Създаване на ефективен механизъм за интеграция на лица, получили международна закрила в Република България“. 2017; 2018; 2019; 2020; 2021 г.

Публикации на автора по тези въпроси:

1. Цанков, В., Migration Austrian, Bulgarian and EU, 2003, р. 91-123 (автор на самостоятелна глава от монография на английски и на български език представена през 2003 г. в Австрия).
2. Цанков, В., Бежанско право. С., 2006 г., 230 стр.
3. Христова, Н., Цанков, В., Учебник Миграционно и Бежанско право, ВУЗФ, 2011 г., 275 стр. съавтор на увод, заключение, приложения и автор на глави V, VI, VII.
4. Цанков, В., Статут на бежанец и право на убежище – понятие и дискуссионност на проблема., сп. „Правна мисъл, 1994, кн. № 4, стр. 13-22
5. Цанков, В., Право на убежище в Република България. В Сборник от доклади и научни съобщения, 27 март 1997 г., ред. чл. кор. Ал. Янков, 1998 г., стр. 117-143
6. Цанков, В., Предоставяне на убежище в Република България, сп. Право без граници, кн. 1, 2002 г., стр. 29-33
7. Цанков, В., Ред за обжалване на отказите за предоставяне статут на бежанец в Република България, в сп. „Правна мисъл”, 2002, № 3, стр. 24-43;
8. Цанков В., Хармонизация на процедурите за предоставяне на статут на бежанец. Понятие и необходимост., в сп. „Правна мисъл, 1997, № 3-4, с. 48-59
9. Цанков, В., Предоставяне на убежище в Република България, сп. Сравнително конституционно право, 12 стр., 2001 г.
10. Цанков, В., Аналитичен преглед на законодателството в сферата на българското гражданство, чужденците и бежанците и преодоляване на възможностите за корупция в тези области – 8 стр., В Сборник статии по проблемите на преодоляване на корупцията, 2004, ИПН – БАН.

11. Цанков В., Принудителната миграция в Югоизточна Европа, предизвикателства и отговори. в Сборник материали от научната конференция, проведена на 24-26.10.2002 г. в Охрид на тема: доклад на тема „Миграционна политика и практика в Република България” – доклад 30 минути – 8 стр. текст английски език плюс осем диаграми и приложения.
12. Цанков В., Правно-информационна система АПИС – Процедури за правно-информационната система АПИС – по Закона за убежището и бежанците и по Наредбата за издаване на разрешения за работа на чужденци.
13. Цанков, В., Въздействие на правото на ЕС върху националното миграционно законодателство и практики. В Сборник на НБУ. 2016
14. Цанков, В., Интеграция на лицата, получили закрила в Република България /политико-правни аспекти/, БСУ, ЦЮН, том XXV, 2018, стр. 77- 85
15. Цанков, В., Аналитичен преглед на възможностите мигранти и бежанци да се интегрират в българското общество и да допринесат за намаляване на демографския срив., БАН, ИИНЧ, В сборник от конференция 14-15.11.2018 г., 15 стр.
16. Migration Austrian, Bulgarian and EU, 2003, p. 91-123 (автор на самостоятелна глава от монография на английски и на български език представена през 2003 г. в Австрия).
17. Цанков, В., Бежанско право. С., 2006 г., 230 стр.
18. Учебник Миграционно и Бежанско право, ВУЗФ, 2011 г., 275 стр. съавтор на увод, заключение, приложения и автор на глави V, VI, VII.
19. Статут на бежанец и право на убежище – понятие и дискуссионност на проблема., сп. „Правна мисъл, 1994, кн. № 4, стр. 13-22
20. Право на убежище в Република България. В Сборник от доклади и научни съобщения, 27 март 1997 г., ред. чл. кор. Ал. Янков, 1998 г., стр. 117-143
21. Предоставяне на убежище в Република България, сп. Право без граници, кн. 1, 2002 г., стр. 29-33
22. Ред за обжалване на отказите за предоставяне статут на бежанец в Република България, в сп. „Правна мисъл”, 2002, № 3, стр. 24-43;
23. Хармонизация на процедурите за предоставяне на статут на бежанец. Понятието и необходимост., в сп. „Правна мисъл, 1997, № 3-4, с. 48-59
24. Предоставяне на убежище в Република България, сп. Сравнително конституционно право, 12 стр., 2001 г.
25. Аналитичен преглед на законодателството в сферата на българското гражданство, чужденците и бежанците и преодоляване на възможностите за корупция в тези области – 8 стр., В Сборник статии по проблемите на преодоляване на корупцията, 2004, ИПН – БАН.
26. Цанков, В. Българските общности зад граница. Актуални политико-правни аспекти., Годишник на БСУ. 2017
27. Цанков, В. Международноправна уредба на статута на различните от мнозинството, в частност на общностите зад граница в правни актове на Съвета на Европа и в дейността на Венецианската комисия. ЦЮН, БСУ. 2017
28. Цанков, В. Въздействие на Правото на ЕС върху националното миграционно законодателство и практики. НБУ, доклад и мултимедийна презентация. В Сборник посветен на 10 години Република България в ЕС. 10 11 2017
29. Цанков, В. Миграционната криза и предизвикателствата пред Европейския съюз и Република България. (дискуссионни политико-правни въпроси); Публикация в реферирано издание Human rights: theory and practice. Collecton of scientific papers. 23-28.01.2017 London., p. 62-65.

30. Принудителната миграция в Югоизточна Европа, предизвикателства и отговори. в Сборник материали от научната конференция, проведена на 24-26.10.2002 г. в Охрид на тема: доклад на тема „Миграционна политика и практика в Република България” – доклад 30 минути - 8 стр. текст английски език плюс осем диаграми и приложения. Предоставяне на статут на лице без гражданство в Република България., Глава в Учебник ВКБООН за АМВР, 2018, 16 стр.
31. Цанков, В., Интеграция на лицата, получили закрила в Република България /политико-правни аспекти/, БСУ, ЦЮН, том XXV, 2018, стр. 77- 85
32. Аналитичен преглед на възможностите мигранти и бежанци да се интегрират в българското общество и да допринесат за намаляване на демографския срив., БАН, ИИНЧ, В сборник от конференция 14-15.11.2018 г., 15 стр.
33. В. Цанков., доклад на конференция ЦЮН - БСУ, 10-11 май 2019 г. ПОЛИТИКИ И ПРАКТИКИ НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ, КАТО ЧЛЕН НА ЕС ПРИ ИНТЕГРАЦИЯ НА МИГРАНТИ И БЕЖАНЦИ.; /политико-правни аспекти/. В Сборник доклади от конференцията., изд. на БСУ. 2020 г.
34. АПИС процедури за нуждите на правно-информационната система АПИС – по Закона за убежището и бежанците и по Наредбата за издаване на разрешения за работа на чужденци.
35. Цанков, В., Преглед на съдебна практика по дела с предмет търсещи особена закрила по реда на Закона за убежището и бежанците и анализ на актуалните тенденции. АМВР, 2020 г.; 18 стр.
36. Цанков, В., Интеграция на лицата, получили закрила в Република България /политико-правни аспекти/. ЮФ на ВСУ. 2020 г. 10 стр.
37. Цанков, В., Международни стандарти за предотвратяване на липса на гражданство и приложението им в Република България. ЮФ- ВСУ, 2022 г. 10 стр.
38. Проф. Веселин Христов Цанков, д.н. Националната държава в променящия се свят. The national government in the changing world. В Сборник от конференция 2022 г. ЮФ – ПУ „П. Хилендарски“. 15 стр.
39. Проф. д-р по право Веселин Христов Цанков д.н. До НС - ДОКЛАД ОТНОСНО: ИЗВЪРШЕНА ПОСЛЕДВАЩА ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО НА ЗАКОНА ЗА БЪЛГАРИТЕ ЖИВЕЕЩИ ИЗВЪН РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ. 83 стр.; 2022 г.
40. проф. Веселин Цанков, д.н. ИНТЕГРАЦИЯ НА БЕЖАНЦИ ОТ УКРАИНА, /политико-правни аспекти/.; Варненски свободен университет, 2023., 22 стр.електронен журнал.
41. проф. Веселин Христов Цанков, д.н. „Международни стандарти за предотвратяване на липса на гражданство и приложението им в Република България“. Варненски свободен университет. 2023., 10 стр.електронен журнал.
42. проф. Веселин Цанков, д.н. Коментар на дискуссионни въпроси в Публичното право на Република България. /политико-правни аспекти/ Бургаски свободен университет. 2023 г. 25 стр. В Сборник на ЦЮН 2023 г.
43. Становище до МВНР относно промяна в ЗБЖИРБ – 22.10.2023 г.
44. Становище до МП относно приложение на двустранен договор за избягване на двойно гражданство между Република България и бившия СССР – 22 май 2025 г., 40 стр. /Становище и 11 приложения към него/.